



BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Dansk, læsning og rettskrivning FP9

Folkeskolens prøver

Læsning TEKSTER

Torsdag den 1. december 2022
kl. 14.00-14.30

TIL BEBOEREN

GUIDE

til affaldssortering



Meget af det affald, vi smider ud, kan bruges igen. Sortér dit skrald, det er guld værd.

GENBRUG
ER GULD



A/B Ny Haraldsgade

STORSKRALD/TRÆ

Træ og metal bliver genanvendt, mens resten bliver til varme. Storskrald er fx madrasser, gulvtæpper og byggeaffald fra 'gør-det-selv arbejde'. Træ som fx møbler og

paller skal stilles for sig.

*Jord, sten og grus samt sanitetsudstyr, tagplader, mursten, tagsten, beton etc. skal på genbrugsstationen.



→ Afleveres i storskralderummet i gården

FARLIGT AFFALD

Behandles under kontrollerede forhold. Farligt affald er fx kemikalier og gift, sparepærer, lysstofrør, maling, batterier, akkumulatorer og spraydåser.

Produkter og tomme emballager mærket med disse symboler er farligt affald.



→ Afleveres på nærgenbrugsstationen i Vermundsgade

→ Bestyrelsen træffes til Åbent Hus den første mandag i måneden kl 18-19
Haraldsgade 90, kælderen

NÆRMESTE GENBRUGSSTATION

Vermundsgade 47A
2100 København Ø
Onsdag og fredag kl. 13.00 -
18.00
Søndag kl. 10.00 - 16.00

KONTAKT

Nem affaldsservice
døgnet rundt på
kk.dk/affald



SAMMEN OM BYEN

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen

PAP

Genanvendes i nye produkter.
Pap er fx papkasser uden flamingo, bølgepap, karton, emballage fra fx legetøj / fjernsyn.

Pap skal være rent og foldet sammen inden det kommes i beholderen. Brugte pizzabakker skal altid i dagrenovation.



→ Afleveres i papcontainere i gården

PAPIR

Genanvendes i nye produkter.
Papir er fx aviser og ugeblade, reklamer, kuverter inkl. rudekuverter, bøger inkl. telefonbøger, skrive- og tegnepapir.



→ Afleveres i papircontainere i gården

GLAS

Hele flasker fyldes igen, resten smeltes om til nyt glas.
Glas er fx vin- og spiritusflasker, glas fra fødevarer, drikkeglas, glasvaser og glasskår fra nævnte.

Glas fra fødevarer skal være fri for madrester og må gerne være med låg.



→ Afleveres i glascontainere ved Haralds Plads (Ragnagade/Teglværksgade)

RESTAFFALD

Bliver til elektricitet og varme.
Restaffald er fx mælke- og juicekartoner, pizzabakker og an-

dyrestrøelse og støvsugerposer.
All restaffald skal være forsvarligt emballeret i lukkede poser.



→ Afleveres i containere i skraldeskure i gården

ELEKTRONIK

Det meste genanvendes – resten specialbehandles.
Elektronik er fx mobiltelefoner og opladere, eltandbørster, elektronisk legetøj, strygejern,

mindre køkkenmaskiner som håndmixere, blendere etc., postkort, sko og slips med lys eller musik i. *Stort elektronik afleveres for sig.*



→ Små elektronik afleveres i containere i gården, stort elektronik i elektronikrum ved storskralderum

PLAST

Genanvendes i nye produkter.
Plast er fx flasker, beholdere og dunke fra flydende rengørings- og vaskemidler, ren plastemballage og bakker fra fx frugt og grønt, tomme cd-hylstre,

madkasser og plastbeholdere til opbevaring af mad, legetøj. Plastposer og indpakning af plast fra fødevarer, folie og bølleplast etc. *Plast fra fødevarer skal være fri for madrester.*



→ Afleveres i plastcontainere i gården

METAL

Genanvendes i nye produkter.
Metal er fx rene konservesdåser, tomme dåser uden pant, køkkengrej og foliebakker, værktøj, sør og skruer, æsker af metal,

gryder og pander.

Metal fra fødevarer skal være fri for madrester. Stort metal afleveres for sig.



→ Afleveres i metalcontainere i gården

BIO

Bliver til biogas og gødning. Biøaffald (organisk) er al madaf-fald råt og tilberedt, kød, fisk, ben, knogler, frugt, grøntsager, æg, æggeskaller, nødder, ris,

morgenmadsprodukter, kaffegrums, kaffefiltre, teblade, brugt køkkenrulle og afskårne blomster. *Brug kun bioposer og bind altid knude på.*



→ Afleveres i BIOcontainere i gården

De tre ønsker, der blev opfyldt

Af Benni Bødker

Har du nogensinde tænkt over, om Helledede virkelig er til? Måske er det et rigtigt sted. Måske findes det dybt nede i Jordens indre. Helt dernede, hvor lavaen fortærer alt liv, og hvor ilden og flammerne brænder for evigt. Eller måske er Helledede noget inde i dig selv. Måske er det de forkerte valg, du træffer i løbet af dit liv. Fortrydelsen og fordømmelsen, som du bærer med dig.

Hvis du spørger en præst eller en skriftklog, får du ét svar. Spørger du en filosof eller en tænker, får du et andet svar. Men måske skulle du hellere lytte til fortællingen om de tre brødre, der drog ned i dybet i de gamle sølvminer i Kuttenberg. Og som fik deres højeste ønsker opfyldt.

Så overbeviste var de tre brødre om, at der stadig var sølv at finde i de gamle, underjordiske miner, at de valgte at trodsede alle farer. De vandrede i timevis i gange med vakkelvorne støttepiller, og de fulgte mere og mere snævre og faldefærdige tunneller uden at finde noget. Jo længere ned de kom, jo varmere blev det, og for hvert skridt blev luften tungere og deres færd vanskeligere.

"Vi må hellere vende om," sagde den ene af brødrerne, da de havde været undervejs det meste af en dag. "Ellers finder vi aldrig tilbage igen."

"Giver du op så hurtigt?" sagde den anden. "Tænk dog på alt sølvet."

"Ja," sagde den tredje. "Der venter ufattelige rigdomme på os, vi skal bare endnu længere ned."

Altså fortsatte brødrerne fremad og nedad i deres jagt. Olien i deres lamper var ved at slippe op. De var svimle og trætte, og til sidst kunne de knap nok se hinanden. Men netop da fik de endelig

øje på noget, der glimtede længere fremme i mørket. Et svagt lys, som et stjerneskud på nattehimlen.

De tre brødre glemte alt om træthed og om sult og tørst. De løb af sted i de snævre gange og fulgte de lokkende glimt, der dukkede op foran dem og derefter forsvandt igen. Hele tiden rundt om det næste hjørne og videre ad den næste gang, så de ikke længere vidste, hvilken vej der førte ud igen. Det skinnende lys lokkede brødrerne længere og længere ned, indtil gangen til sidst ophørte.

Her tårnede en mørk skikkelse sig op foran de tre brødre. Det var ham, lyset og de forjættende glimt stammede fra. Han var stor som en kæmpe og lignede Djævelen selv, men i den ene hånd holdt han en minearbejders økse og i den anden en olielampe magen til deres egne. Og bag ham glimtede og skinnede den største og rigeste sølvåre, de tre brødre nogensinde havde set.

"Det er sådan et fund, vi altid har drømt om," tænkte den ene bror.

"Hvis alt det sølv bare var vores," tænkte den anden bror.

"Så ville vi være rige," tænkte den tredje bror.

I det samme vendte kæmpen sig om mod dem. Hans ansigt var dækket af en mørk kutte, og de kunne ikke se hans øjne.

"Er det virkelig alt, hvad I ønsker?" spurgte han.

Kæmpen talte til de tre brødre, som om han havde læst deres tanker. Som om han vidste, præcis hvad der foregik i deres hoveder.

"Jeg vil opfylde ét ønske for hver af jer, hvis I vil fylde mine spande for mig," fortsatte han. "Men jeg advarer jer, det er meget hårdt arbejde."

De tre brødre tænkte, at den kutteklaede var en frister. Sådan en, man ikke skulle have noget at gøre med, hvis man havde sit liv kært. Men de så også på sølvet, der blev ved med at stråle lokkende bag ham. Og dermed var deres beslutning truffet. De havde indgået en aftale.

Når kæmpen svingede sin vældige økse mod klipperne, fløj klippestykker og sølv gennem luften. De tre brødre smed de store sten op i hans spande, mens de stak de små ned i deres egne lommer, når han ikke så det. Arbejdet var hårdt og tungt. Ligesom den kutteklaedte selv var også hans spande kæmpestore. Det føltes, som om de aldrig ville blive fyldt.

De tre brødre mistede enhver fornemmelse af tid. De knoklede, som de aldrig havde knoklet før, men synet af det glitrende og skinnende sølv fik dem til at blive ved. Til sidst faldt de udmattede om på jorden, men da var de store spande også omsider fyldt til randen.

Kæmpen nikkede tilfreds. "Lad mig så høre jeres ønsker," sagde han.

De tre brødre kiggede på hinanden. De vidste godt, at man altid bliver narret i en handel med Djævelen. At det altid er ham, der trækker det længste strå. Men ikke hvis man er smart. Ikke hvis man tænker sig om. Og de tre brødre havde haft lang tid til at tænke sig godt om.

"Jeg ønsker, at vi aldrig skal arbejde mere," sagde den ene bror.

"Jeg ønsker, at vi bliver rigere end alle andre," sagde den anden.

"Jeg ønsker, at vi kommer op og ser dagens lys igen," sagde den tredje.

Den kutteklaedte så på dem. De kunne stadig ikke se hans øjne, og alligevel føltes det, som om han kiggede lige ind i dem.

"Og I er sikre på, at det er, hvad I ønsker jer allermest?" spurgte han.

De tre brødre nikkede.

"Så behold det sølv, I allerede har fyldt lommerne med," fortalte kæmpen. "Tag bare alt det, I kan bære på, og gå ud herfra."

Dernæst svingede han sin økse en sidste gang. Og denne gang var slaget af en sådan styrke, at en sprække åbnede sig i klippen. En sprække så bred og så lang, at den førte hele vejen op til over-

fladen igen.

Det var en lang og udmattende vandring tilbage, men til sidst var de tre brødre ude af minen igen. Det havde været nat, og solen var ved at stå op. De tre brødre kunne netop skimte hinanden i dæmringen. De kunne knap nok kende sig selv. Alle tre var de dækket af tykke lag af støv og skidt efter det hårde arbejde i minen. Deres skæg var blevet gråt, og det var groet helt ned til deres fodder.

"Hvor lang tid har vi dog været dernede?" sagde den ene bror.

De så forskrækkede på hinanden. Det, der havde føltes som en lang og hård dags arbejde, havde varet et halvt liv. De skyndte sig at klappe sig på lommerne. Men til deres store overraskelse var lommerne hverken tomme eller fulde af jord eller det, der var værre. De havde stadig alt det sølv, som det var lykkedes dem at slæbe med op fra minen.

"Vi er rige," sagde den anden bror.

De jublede alle tre, og de dansede omkring i begejstring. Det kunne godt være, at der var gået så mange år, at deres familie og venner ikke ville genkende dem, når de engang vendte hjem. Men de skulle aldrig arbejde mere, og rige var de også blevet!

"Den kutteklaedte holdt, hvad han lovede," sagde den tredje bror. "Vi narrede ham med vores ønsker!"

Og netop som han sagde det, var solen begyndt at kravle op på himlen. Dens stråler ramte de tre brødre én for én, og dermed havde de også fået opfyldt det sidste af deres tre ønsker. Mere havde de ikke bedt om, og mere havde kæmpen heller ikke givet dem.

Så hvis du virkelig vil vide, om Helvede er til, kan du jo selv spørge de tre brødre. Spørg dem, om det er et sted, der findes langt nede i Jorden, eller om det er noget dybt inde i dig selv. For brødrene står der endnu i Kuttenberg. Krumbøjede og stive og forvandlet til tre store klippeblokke, der spærre for sprækken ned til

minen.

Sølvet ligger der også endnu. Du kan endda se det glimte et sted dernede i mørket. Det er lige til at række ud og tage det op. Men hvis jeg var dig, ville jeg først tænke over, hvad jeg egentlig ønsker mig.

DE BLEV REGNET SOM UDDØDE, MEN DE LEVER FORTSAT I OS



Tidligere fremhævede forskerne neandertalernes primitive udseende, men nu rekonstrueres de med træk, der mere ligner nutidens homo sapiens. Tegning: Tom Björklund.

Den britiske arkæolog Rebecca Wragg Sykes har i en ny bog samlet al viden om neandertalerne. De minder meget mere om os, end videnskaben har troet i 150 år. De er nærmest en slags fætre og kusiner.

Neandertalere? Det var da sådan nogle primitive væsener, som uddøde, da vi – homo sapiens – kom til Europa.

Sådan gik forskerne i lang tid ud fra, at det var. Men det passer ikke, siger Rebecca Wragg Sykes, arkæolog og forfatter til den internationale bestseller 'Neandertaler. Liv, død, kunst og kærlighed', som forleden udkom på dansk.

»Neandertalere har i Europa levet flere tusinde år samtidig med de første homo sapiens, der indvandrede hertil. Vi ved også, at de fik børn med hinanden, så vi europæere i dag har 2-3 procent neandertaler i vores dna. De er den af alle fortidens menneskearter,

der er tættest på os, og det var også den første, vi fandt. Siden har vi fundet ud af, at der levede flere arter samtidig«, siger Rebecca Wragg Sykes.

I bogen forestiller den britiske arkæolog sig på basis af al den nyeste forskning, hvordan det var at være neandertaler: Hvordan spiste de, hvordan lavede de redskaber, hvordan jagede de, hvordan boede de, hvordan passede de på deres gamle, hvordan tilpassede de sig voldsomme klimaændringer, og hvordan lavede de kunst?

»Jeg vil hjælpe folk til at forstå mennesker, der er forsvundet. Vi har jo ikke som fra romertiden en masse bygninger, statuer og tekster at vise frem og

Tekst 3

studere, men blot nogle knogler og redskaber. Så jeg har prøvet at klemme oplysninger ud af hver eneste stump, vi har fundet», siger hun og sender straks en tak til Jean Auel og hendes romanserie 'Jordens børn', der har inspireret hende.

»Jeg har taget fantasien til hjælp, men grundlaget for min bog er videnskabelige resultater.«

“

De var slet ikke så primitive, som de første neandertaler-forskere gik ud fra.

Vi har lidt af deres dna

Meget passende møder Politiken Rebecca Wragg Sykes på Arkæologisk Afdeling ved Aarhus Universitet, der holder til på den gamle herregård Moesgaard lidt syd for Aarhus. Her har hun ene kvinde overnattet i den gamle hovedbygning.

»Det var lidt spooky. Jeg kunne hele natten høre tik-tak-lyden fra et gammelt ur. Ellers var der helt stille. Meget ensom fornemmelse«, siger hun, mens hun sætter sig til rette i instituttets restaurant.

Hendes bog er foreløbig udkommet på 19 sprog.

»Jeg vil gerne op på 20, og næste gang må det meget gerne være på norsk«, smiler hun.

Rebecca Wragg Sykes er efter otte års studier af forskningsresultater overbevist om, at neandertalerne minder meget mere om os, end videnskaben troede i de første 150 år efter fundet af det første neandertalkranium i den tyske kalkmine Kleine Feldhofer i 1856. Derfor har bogen også undertitlen 'Liv, død, kunst og kærlighed'.

»De var slet ikke så primitive, som de første neandertalerforskere gik ud fra. Men datidens forskere kunne heller ikke vide bedre. Der er himmel-vid forskel på, hvordan arkæologer arbejdede den gang, og hvordan vi arbejder i dag. Vi kan – allervigtigst – bestemme alderen på vores fund meget langt tilbage, vi kan udvinde dna af selv en lille bitte knoglestump, og vi kan bestemme næsten hvert eneste bål i de grotter, de boede i«, siger hun.

»Dengang gravede man en klippehule ud med skovl og spade på en uges tid, mens vi nu kan bruge 20 år på at arbejde os ned gennem lagene nærmest millimeter for millimeter og har alskens

instrumenter til hjælp. Vi interesserer os ikke bare for knoglerne, men også for omgivelserne. Man kan ærgre sig over alt det materiale, der er gået tabt ved de første udgravnninger. Men det er væk.«

Gode til at tilpasse sig

Forskerne har efterhånden fundet resterne af næsten 300 individer. Det lyder ikke af meget, i betragtning af at neandertalerne fandtes på Jorden i cirka 350.000 år.

»Alligevel har vi et ganske godt billede af dem, for vi har skeletter eller rester af skeletter fra nyfødte, børn, yngre og ældre individer – både kvinder og mænd. Dertil kommer, at vi har flere millioner af de redskaber, de brugte.«

»De havde kraftigere knogler end os, men var lidt mindre. Nogle af dem var rødhårede. Vi ville ganske sikkert se på dem som mennesker, hvis vi mødte dem.«

Ifølge Rebecca Wragg Sykes tyder meget på, at neandertalerne kunne kommunikere med hinanden, selv om forskningen ikke kan sige noget om deres sprog. Men mange fund viser, at neandertalerne har jaget i grupper og også er vendt tilbage til lovende forekomster af flint.

Den britiske arkæolog er »sikker på, de har været i stand til at planlægge og lave aftaler med hinanden.«

Neandertalerne ændrede sig også i løbet af de omkring 350.000 år, de var på Jorden. De tilpassede sig både varmere og koldere klima, undertiden i løbet af en generation eller to.

Midt i klimadebatten er det tankevækkende, at de overlevede et par istider og en havstigning på 8 meter.

Ifølge Rebecca Wragg Sykes tyder meget på, at der i den største del af den tid, de var her, var mindst 5.000 neandertalere fordelt ud over hele Eurasien – og maksimalt 20.000. I nogle perioder er de formentlig uddøde i nogle regioner, men der har hele tiden været nok individer til, at neandertalerne kunne overleve, og nok til, at de ikke blev ramt af indav.

»Vi har fundet spor af dem i det meste af Vest-europa, Mellemøsten og Sibirien – især det sidste område rummer nok flere overraskelser de kommende år. Her er mange uudforskede huler og grotter.«

Tekst 3

Ifølge Rebecca Wragg Sykes levede neandertalerne i grupper på omkring 50, men forskerne ved ikke meget om, hvordan grupperne fungerede:

»Vi har fundet skeletter, hvor individer i ørrevis har levet med svære handikap – måske efter fald. Så de har taget sig af invalider.«

Forskerne ved også, at neandertalerne sjældent opholdt sig et sted mere end et par dage, og at de flyttede sig op til 50 kilometer om dagen:

»Det kan vi se på deres redskaber. Vi har fundet dem langt fra de steder, hvor neandertalerne fandt og forarbejdede redskaberne. Så grupperne er jo nok stødt på hinanden. Hvordan det foregik, ved vi ikke. Men de har haft sex, kan vi se af de dna-spor, vi har. Om det var frivilligt, kan vi kun gætte på.«

Kunne lave bål

Neandertalerne brugte ild. De brugte ild både til at lave mad, holde varmen og skrämmme vilde dyr. Ifølge Rebecca Wragg Sykes kan man med de nyeste metoder endda se spor efter de enkelte bål i nogle af grotterne. Om de også kogte deres mad, er ren spekulation, siger hun: »Men det tror jeg.«

Knoglerester i deres grotter viser, at de spiste både små og store dyr – især heste og rensdyr. Men neandertalerne fangede også fugle, og de samlede frugt og bær. De gik simpelthen ikke af vejen for noget, der kunne spises. Det var nødvendigt, for de havde ifølge forskningen brug for ca. 7.000 kalorier om dagen.

»Meget vigtigt er det også, at vi nu kan se, at de lavede sammensatte redskaber«, siger Rebecca Wragg Sykes.

»Vi har fundet et spyd, og de har nok også lavet økser, selv om vi endnu ikke har fundet nogen skæfter. Vi kan se, at de kendte naturlige klæbestoffer og brugte dem. Vi har også fundet genstande, der er mere end 200.000 år gamle, og som man må betegne som kunst. De har filet mønstre i dyrenogler, og de har også brugt farver. Der er kort sagt meget langt mellem de primitive væsener, man først forestillede sig, og det, vi i dag ved om neandertalernes liv og levned.«

Var der neandertalere i Danmark?

»Måske, men det finder vi aldrig ud af. Isen har skrællt alt af overfladen i jeres land. Man kan gætte

på, at der har været neandertalere ude i Nordsøen, der dengang var tørt land. Vi har fundet spor af dem i England og ret højt oppe i Tyskland, så de må have været i nærheden.«

“

Jeg vil ikke blive overrasket,
hvis man en dag finder et
helt frosset individ.

Vi har en dna-ark fra neandertalerne, men ellers er arten uddød. Hvad er årsagen til det?

»Det er stadig det store uopklarede spørgsmål. Vi ved meget lidt om det. Men for omkring 40.000 år siden forsvandt de. Vi har ikke senere fund. Jeg tror, man kan udelukke klimaændringer. De kunne tilpasses sig. I mange år troede man, at homo sapiens fortrængte neandertalerne. Nu ved vi, at de levede i Europa og Asien samtidig, og at de havde samkvem. I disse coronatider kunne man jo også gætte på sygdom.«

»Vi ved også, at der var yderligere mindst én anden art, denisovarerne, som vi kender fra en hule i Sibirien, i perioden. Vi har i en knoglestump fra en pige i Denisova-hulen fundet dna, der viser, at hun havde en neandertaler som mor og en denisovamand som far.«

Udforskningen af neandertalerne gør store fremskridt i disse år. Hvad bliver det næste?

»Vi får fyldt mange huller i vores viden de kommende år. For det første er der stadig masser af ny viden i de fund, vi har gjort, men endnu ikke har analyseret. For eksempel er en hel del knogler ikke dna-analyseret. For det andet er der udgravnninger i gang, og for det tredje venter der formentlig mange fund i Sibirien.«

»Jeg vil ikke blive overrasket, hvis man en dag finder et helt frosset individ i permafrostområderne, og det vil være et kvantespring.«

politiken, 22. marts 2022

Rampen

Det er det tætteste, et menneske kommer på at flyve. Det øjeblik, hvor man trods tyngdeloven. Intet kan måle sig med det. Det tror jeg også, at jeg forsøgte at forklare Eva.

Jeg taler selvfølgelig om at skate. Men vi kunne godt mærke, at der er mange mennesker, som synes, at det er dumt eller spild af tid. At skate. Nu, hvor jeg tænker over det, er det måske en af årsagerne til, at det gik, som det er gået. Fordi vi har lært at være lige-glade med, hvad andre mener. *Alle* andre.

Nelson har altid været den bedste af os alle. Til at skate, men vel også til at være ligeglads. Han kan lave *back tails* og *triple flips*. I Hamborg havde han engang næsten lavet en *900'er*. Han har lavet et *heelflip 720*. De fleste aner sikkert ikke, hvad det er, men de kan med 100 procents sikkerhed heller ikke lave et *heelflip 720*. Det kan kun nogle af de bedste skatere.

Jeg husker, at Nelson den dag sagde:

"Når jeg dør, vil jeg ikke ha' englevinger. De kan bare stikke mig et skateboard."

Vi sad på toppen af rampen og nikkede. Vi kunne se det for os, hvordan han – måske også os selv – styrede gennem Paradis og nappede et par blomster på vejen. Hvordan hr. Gud *himself* måtte hoppe til siden for ikke at blive pløjet ned af et skateboard.

"Nå, der kommer Crash-Christian," sagde Nelson.

Vi lo. Christian var klart den dårligste af os. Han manglede totalt smidighed og balanceevne. Som Nelson engang havde sagt: *Crash-Christian er som en bil uden chauffør, der drøner lige ind i en mur*. Alligevel blev han ved med at komme. Christian faldt og slog sig gang på gang, men han beklagede sig aldrig. Nu havde han været væk et stykke tid, fordi han havde brækket armen i et

styrt på rampen. Jeg kendte ham lidt bedre end de andre, fordi vi boede på samme vej. Han havde lige fået gipsen af.

"SKRU SÅ NED FOR DEN MUSIK!"

Det kom fra boligblokkene bag os. Vi vidste godt, hvem det var, der råbte.

"SELVFØLGELIG! TUSIND GANGE UNDSKYLD!" råbte Nelson, inden han bøjede sig ned og skruede *op* for musikken.

"Gamle, fede idiot," sagde han og rejste sig. "Han ville ikke kunne fange mig, hvis jeg sad i en trækvogn med benene skåret af."

Nelson viftede med en finger mod boligblokkene, inden han vippede skateboardet på plads. "Nu skal I se, drenge."

Vi så alle efter Nelson. Jeg havde forsøgt at gennemskue, hvad han gjorde. Hvor meget han bøjede i knæene, hvordan han holdt armene, hvilken vinkel han havde overkroppen i, fodernes placering. Men jeg ville aldrig blive lige så god. Jeg så over på Christian. Han stod med sit skateboard i hånden og kløede sig på albuen; armen bleg der, hvor gipsen havde siddet.

Det var kommunen, der forærede os banen. Min storebror og hans venner havde bedt om en bane for mange år siden, men det blev altså os, den kom til gode. Folk var sikkert trætte af at have os inde i byen; at vi skatede her, på springvandet på torvet eller på kirketrappen. Problem var, at de havde placeret rampen ved de der boligblokke; det var der nogle, som var utilfredse med. Der kom klager over larm og musik, og politiet havde været forbi et par gange, fordi en eller anden havde påstået, at vi solgte stoffer. Det var løgn. Vi var sikre på, hvem der havde meldt os; det måtte være den samme store mand, som råbte ad os og havde truet os med bank.

Nå, men Nelson lavede et par tricks, som vi andre også kunne. Han gjorde det bare på sådan en blæret måde – som behøvede han

ikke engang anstrengte sig. Da Crash-Christian forsøgte på det samme, styrtede han og rev sin hånd til blods. Man kunne ikke se på ham, om det gjorde ondt. Han ømmede sig aldrig.

"Du er aldrig bange, vel Christian?" sagde Nelson, da vi igen sad på rampen.

"Næ, ikke rigtig," svarede Christian, uden at se på sit håndled, der var rødt af størknet blod og afskrællet hud.

"Der er ikke et spring eller trick, der skrämmmer dig, vel?" fortalte Nelson. "Du er ikke bange for noget som helst?"

Christian trak på skuldrene.

"Christian er totalt frygtlös," sagde Nelson. "Glem det. Han frygter INTET."

Nelson klappede ham på skulderen, hvilket fik Christian til at smile. Jeg kunne ikke regne ud, om han forsøgte at gøre grin med ham.

"CHRISTIAN FRYGTER INTET!" råbte Nelson, så det rungede mellem boligblokkene.

Jeg sidder med hænderne begravet i lommerne og betragter menneskerne, der går forbi med deres indkøbsposer, børn og kærester, og nogen vil måske spørge sig selv: Kan man tro på en doven teenager på en bænk på et torv? Måske spurgte Eva sig selv om det samme, inden hun gjorde det forbi; jeg glemte så tit vores aftaler, fordi jeg hang ud på rampen.

Jeg har leget et par gange med Christian, da jeg var yngre, og de lige var flyttet ind længere nede ad gaden. Huset havde ingen dørtrin og brede åbninger. Så var det nemmere at skubbe hans storebror rundt i kørestolen. Det var en eller anden virus, der gjorde, at han ikke længere kunne bevæge sig. Det irriterede altid Nelson, når Christian kom sent ned på rampen, men jeg vidste, at han passerede sin storebror.

Nå, den dag – for snart fire uger siden – blev vi længe på

rampen. Jeg tror ikke, at der blev spillet højere musik end ellers, men pludselig kom han gående. Den store, vrede mand fra boligblokken. Han kunne ikke flyve, og det var tydeligt, at han var fuld, men han havde et baseballbat i hånden. Flere af os stak grinnende af, ud på parkeringspladsen.

"Vi to er ikke bange for den gamle flodhest, vel?" sagde Nelson.

Christian rystede på hovedet. Men da den vrede mand var fem meter væk, rullede Nelson ud over rampen, greb skateboardet og løb hen til os andre. Christian blev stående på rampen. Han løftede ikke engang armene, da den store mand svingede baseballbattet og ramte ham i ansigtet. Christian holdt stadig skateboardet under armen, idet han faldt.

Jeg var faktisk ikke til stede, da Nelson lavede et *heelflip 720*. Der er bare blevet snakket så meget om det, at det er, ligesom om jeg *har* set det.

Det får mig til at tænke på reklamer. Reklamer handler altid om, at man skal *starte* noget. *Gøre* noget. Men måske er det sværeste her i livet slet ikke at starte noget, men at stoppe det. Holde op. Forhindre noget.

Jeg har besøgt Christian, efter at han kom hjem fra hospitalet. For tre dage siden. Han lå i sengen med hovedet pakket ind som en mumie. Hvor man kunne se lidt hud, var den gullig eller næsten sort. Han havde svært ved at tale, men virkede glad for at se mig. Der var ikke sket noget med hans hjerne. Jeg lovede snart at komme igen.

Da jeg forlod huset, gik det op for mig, at jeg ikke havde besøgt ham, siden dengang, hvor jeg skulle på toilettet og var gået forkert. Jeg var endt på storebrorens værelse. Han havde siddet helt stille i sin kørestol ved vinduet, med siden til, og set på mig som en fugl. Som om han var bange for mig, tænkte jeg. Så havde han

smilet. Jeg havde bare skyndt mig at lukke døren.

Men i virkeligheden var det vist, som om Christians storebror havde gennemskuet mig.

Jeg tænker på Eva og den måde, hun lo på. Sådan en høj, fløjende latter. Jeg elskede den.

Jeg mærker på tanden i lommen. Christians tand. Jeg havde fundet den på rampen, og jeg ville have givet den til ham. Man kan godt sætte tænder på plads igen, har jeg hørt.

Da jeg var lille, lagde jeg mine mælketaender under puden – og næste dag havde tandfeen byttet tanden ud med penge. Tandfeen må have haft nogle ret gode vinger. Jeg har ikke flere mælketaender, og derfor siger noget mig, at det er meningen, at jeg skal gemme Christians tand. At det altid vil gøre ondt at se på den eller røre ved den. Men at den også kan ændre mit liv.

